

● सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे. ● उजव्या बाजूचे अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न क्र.1 पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.

(20)

1) आजच्या काळातील स्त्रियांना जाणवणारे प्रश्न, त्यांची बदलणारी विचारधारा यांचा आशय 'काव्यरंग' या काव्य संग्रहाच्या माध्यमातून थोडक्यात व्यक्त करा.

किंवा

2) भौतिक सुख सोयी निर्माण करण्याच्या नादात आपण आपला निसर्ग आणि पर्यावरण यापासून दूर जात आहोत, हे 'काव्यरंग' मधील कवितांच्या आधारे स्पष्ट करा.

प्रश्न क्र. 2 पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.

(20)

1) आजच्या काळात आपल्याकडून कळत नकळत देशातील महान व्यक्तींच्या विचारांची पायमल्ली होत आहे, काव्यरंग मधील कवितांच्या आधारे स्पष्ट करा.

किंवा

2) कृषी क्षेत्रातील दिवसेंदिवस खालावत चाललेली परिस्थिती 'काव्यरंग' मधील कवितांच्या आधारे स्पष्ट करा.

प्रश्न क्र. 3 पुढीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा सविस्तर लिहा.

(10)

विज्ञान वंदना

- शेतमजुरांच्या पोरी
- बंदुकीने माणसे मरतात ही अफवा आहे
- संविधान

प्रश्न क्र. 4 पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर इतिवृत्त लेखनाचा नमुना तयार करा.

(10)

1) नगर वाचन मंदिर (ग्रंथालय), जामसंडे, देवगड यांच्या वार्षिक सभेचे अहवालात्मक इतिवृत्त तयार करा.

किंवा

2) सावित्री स्वयंसहाय्यता महिला बचत गट, पडेल यांच्या वार्षिक सभेचे वृत्तातात्मक इतिवृत्त तयार करा.

प्रश्न क्र. 5 पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर जाहिरातीचा नमुना तयार करा.

(10)

- 1) सुवर्ण महोत्सवी वर्षानिमित्त तुमच्या महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या जिल्हास्तरीय कबड्डी स्पर्धेची जाहिरात तयार करा.

किंवा

- 2) तुमच्या महाविद्यालयात नव्याने सुरु होणाऱ्या स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन वर्गाची जाहिरात तयार करा.

प्रश्न क्र. 6 पुढील गद्य उतारा वाचून त्यावर आधारित प्रश्नांची उत्तरे स्वतःच्या भाषेत लिहा. (10)

छत्रपती शिवाजी महाराज हे महाराष्ट्राच्या माती मध्ये जन्मलेले एक शूरवीर आणि महान पुरुष होते. स्वतंत्र सम्राटाचे स्वप्न साकार करणारे स्वराज्य संस्थापक म्हणजेच "शिवाजी महाराज" होय. छत्रपती शिवाजी महाराज हे थोर कर्तुत्वान पुरुष होते, त्यांनी अतिशय खडतर परिस्थिती मधून केलेली स्वराज्य निर्मिती हे सर्व जनतेसाठी प्रेरणादायी आहे.

आदर्शवत स्वराज्य कारभार करण्यात यशस्वी ठरलेले पहिले छत्रपति महाराष्ट्रातील छत्रपती शिवाजी महाराज होते. अशा या शूर वीर आणि पराक्रम व जन्मताच स्वराज्य निर्मितीची शपथ घेतलेले छत्रपती शिवाजी महाराज यांचा जन्म फाल्गुन वद्य तृतीया शके 1551 म्हणजेच 19 फेब्रुवारी 1630 रोजी जुन्नर तालुक्यात बसलेल्या शिवनेरी किल्ल्यावर झाला अशा या शूरवीर बालकाला जन्म देणाऱ्या माऊली चे नाव राजमाता जिजाऊ भोसले आणि शिवाजी महाराजांच्या वडिलांचे नाव शहाजीराजे भोसले असे होते. शहाजी राजे हे त्याकाळचे सरदार होते. छत्रपती शिवाजी महाराजांचे बालपण राजमाता जिजाऊ आणि शहाजी राजे यांच्या संस्कारा खाली गेले. लहानपणापासूनच शिवाजी महाराजांना राज्यव्यवस्था, युद्धकला, नीतिमत्ता गनिमी कावा, आणि घोडेस्वार ची विद्या शिकवण्यात आली.

या व्यतिरिक्त शिवाजी महाराज हे त्यांच्या वयाच्या मावळ्यांसोबत खेळ म्हणून मावळे हेच शिवरायांचे पहिले सवंगडी आणि सोबती होते. राजमाता जिजाऊ यांनीदेखील शिवरायांना लहान वयामध्ये चांगल्या गोष्टी शिकवण्याची भर घातली. जिजाऊंनी शिवरायांना रामायण-महाभारत तसेच इतर महान पुरुषांच्या कथा सांगायच्या त्यामुळे छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या मनावर दृढ परिणाम झाला.

लहानपणीच प्रजादक्ष आणि पराक्रम हे गुण शिवाजी महाराज यांच्या अंगी रुजले माता जिजाऊ प्रमाणेच शहाजीराजे देखील वेळ मिळेल तेव्हा लहान शिवरायांना युद्धकला घोडेबाजीचे आणि वाचन करायला शिकवीत. अशाप्रकारे आई-वडिलांच्या छत्रछायेखालीच भविष्याचा एक महान पुरुषा आणि स्वराज्य निर्मितीची इच्छा बाळगणारे छत्रपती शिवाजी महाराज मोठे होत होते.

छत्रपती शिवाजी महाराज यांचे लग्न आहे लहान वयामध्ये झाले होते. जिजाऊंनी फलटणच्या नाईक निंबाळकर या घराण्यातील मुलगी सईबाई हिला भोसले घराण्याची सून आणि शिवरायांची पत्नी म्हणून पसंत केले. शिवराय जसे जसे मोठे होऊ लागले त्यांना परकीय सत्तांचा आपल्या जनतेवर, रयतेवर होणाऱ्या छळा चा अनुभव होऊ लागला. आपली जनता किती संकटातून जात आहे, जनतेवर किती छळ होत आहे याची कल्पना शिवरायांना झाली व शिवरायांनी रायशेवरावर च्या मंदिरात स्वराज्य निर्मितीची प्रतिज्ञा घेतली.

प्रश्न क्र. 1 उताऱ्याला योग्य शीर्षक द्या.

प्रश्न क्र. 2 शिवरायांची कोणती गोष्ट सर्वासाठी प्रेरणादायी ठरते ?

प्रश्न क्र. 3 शिवरायांच्या जडणघडणीत त्यांच्या पालकांचे योगदान स्पष्ट करा.

प्रश्न क्र. 4 शिवरायांच्या भविष्यातील कर्तृत्वाची बीजे त्यांच्या लाहणपणीच कशी रोवली गेली ?

प्रश्न क्र. 5 आज शिवाजी महाराजांच्या विचारांची खरी गरज आहे, यावर तुमचा अभिप्राय लिहा.

प्रश्न क्र. 7 पुढील उताऱ्याचा तुमच्या शब्दांत सारांश करा.

(10)

कला असे मानवासि भूषण

परि पाहिजे जीवनाचे त्यात स्मरण

प्रस्तुत काव्यपंक्तीतून राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांनी कलेचे मानवीजीवनातील महत्त्व सांगितले आहे. कलेनेच माणसाचे माणूसपण सिद्ध होते. श्रीमंतीपेक्षाही कलेच्या संपादनामुळे माणसाला अधिक मोठेपण येते. १९व्या शतकात त्यांनी मांडलेला हा विचार आजही किती तंतोतंत लागू होतो बरं !

भरतकाम, विणकाम, शिवणकाम, पाककला, चित्रकला, हस्तकला, नृत्य, वादन अशा ६४ कला आहेत. शालेयजीवनात त्यापैकी काही कलांशी आपला परिचय होतो; पण कलेविषयी जाणीवपूर्वक अभिरुची निर्माण करण्याचे काम पालकांनी केले तर एका उत्तुंग शिखरावर ते आपल्या पाल्याला नेऊन ठेवू शकतील. आज जागृती होऊन पालक डोळसपणे आपल्या पाल्याला घडवताना दिसतात ही आनंदाची बाब आहे. दूरदर्शनवर सहा वर्षांनी मुलगी गाताना ज्या काही 'हरकती' घेते ते खरोखर कौतुकास्पद आहे.

बाळासाहेब ठाकरे, शि. द. फडणीस यांसारख्या व्यंग्यचित्रकारांनी आपली कला समाजासमोर 'चित्रे बोलकी' करून सादर केला. लतादीदी, आशाताई यांच्या सुरेल गायनाबद्दल काय लिहावे' अभिनय कलेत बाजी मारणारे माधुरी दीक्षित, नूतन, शाहरूख खान या आणि अशा अनेक कलाकारांचे करावे तेवढे कौतुक थोडेच!

सूत्रसंचालन, मुलाखतकार म्हणून सुधीर गाडगीळ, आदेश बांदेकर आणि आजच्या पिढीचा आवडता 'कपिल शर्मा' यांनी वेगळाच आदर्श निर्माण केला आहे. नृत्यकलेत रोहिणी भाटे पाककलेत विष्णू मनोहर, संजीव कपूर ही वानगी दाखल नावे. राहुल देशपांडे, महेश काळे संगीतकार सलील कुलकर्णी, अजय-अतुल हे तर सर्वपरिचितच आहेत.

बासरीवर फिल्मि गाणी वाजवणारे, फिल्मि गाण्यांवर २/२ तास 'शीळ' वाजवणारे कलाकार खरोखर कलाकार म्हणून नावाजले जातात.

लेखनकलेत प्र. के. अत्रे, पु. ल. देशपांडे, व. पु. काळे, काव्यलेखन करणारे कुसुमाग्रज, शांताबाई शेळके, मंगेश पाडगावकर यासारखी हजारो नावे लिहिता येतील. कोणतीही कला आत्मसात करण्यासाठी त्या व्यक्तीला प्रचंड मेहनत करावी लागते. लतादीदींचा दिवस आपण सर्व साखरझोपेत असतानाच सुरू व्हायचा. प्रयत्नांची शिकस्त करून आपण एखादी कला आत्मसात करू शकतो. पुतळे बनवणारे शिल्पकार बी. आर. खेडकर, गणेशमूर्ती बनवणारे खटावकर सर्वपरिचित आहे. कलेमुळे त्या व्यक्तीला जीवनातील आनंद तर मिळतोच; पण त्याच्यामुळे

तो इतरांनाही आनंद देऊ शकतो त्यामुळे दुःख विसरण्यास मदत होवू शकते. रेडिओवरील गाणे आपल्याला सकारात्मक ऊर्जा देते.

अशा नावाजलेल्या व्यक्तींनी मिळवलेलं यश पाहिलं की वाटतं - 'जीवन यांना कळले हो!'

बाबा रामदेव यांची योगसाधना ही परिश्रमपूर्वक साध्य केलेली आहे. ती ही कलाच आहे समाजाला 'आकार' देण्याचं कार्य या व्यक्तीमुळे घडतं आणि म्हणूनच आपणही एखादी तरी कला आत्मसात करावी. कारण कलेशिवाय जीवन अपूर्ण आहे.

प्रश्न क्र. 8 पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सुमारे 200 ते 250 शब्दांत निबंध लिहा. (10)

- 1) माझे महाविद्यालय
- 2) वसुंधरा बोलू लागली तर....
- 3) भ्रमणध्वनी (मोबाईल) शाप की वरदान
- 4) मी अनुभवलेला आठवडा बाजार
